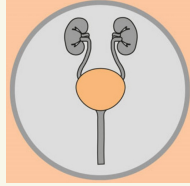

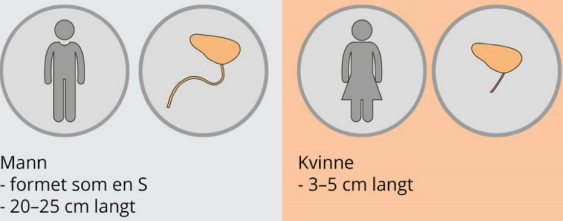
Kateter

Urinblæren

Urinblæren er en muskel som lagrer og tømmer ut urinen. Normalvolum for voksne er 200-400ml. Normalt tømmer man blæren 4-7 ganger per døgn, inkludert en gang på natten.

Urinrøret for menn v.s. Kvinner:

Hva er Uroterapeut?

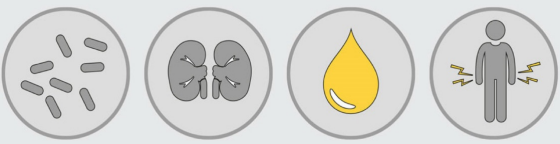

Uroterapeut
- spesialutdannet sykepleier innen vannlatningsbesvær

Hva er urinkateter?

Urinkateter er et rør som drenerer urin bort fra blæren. Brukes hvis man ikke får tømt blæren ved, helt stopp, delvis stopp eller dårlig tømning som kan føre til:

Urinveisinfeksjon Nyreskade Urinlekkasje Smerter

Årsaker til kateterbruk

1. Infeksjoner, f.eks. UVI
2. Skader på nerver/nervebaner
3. Forstørret prostata
4. Legemidler, f.eks. opiater, antipsykotika

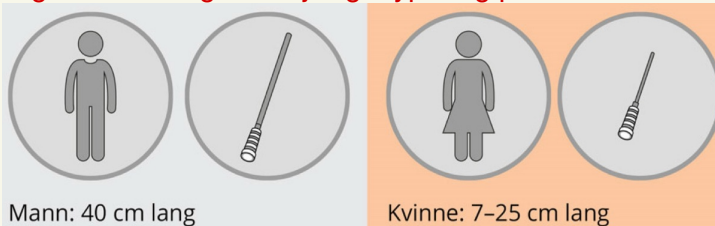
Ulike typer Kateter

Engangskateter

RIK = Ren Intermitterende (regelmessig) Kateterisering: Utføres av pasienten selv.

SIK = Steril Intermitterende (regelmessig) Kateterisering: Utføres av helsepersonell

Engangskateter er hydrofile kateter som blir glatt i kontakt med vann. Viktig å fukte kateteret hvis de ikke er ferdig fuktet. Mange forskjellige typer og produsenter:

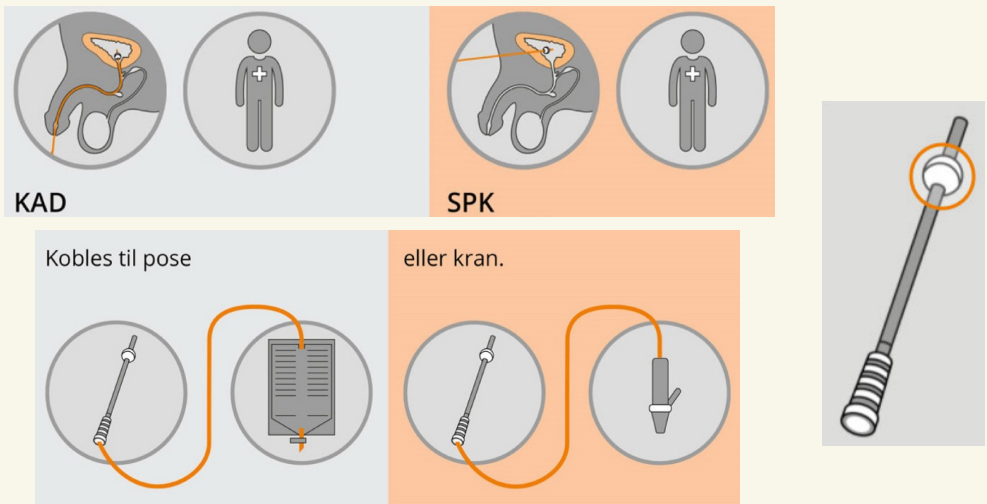

Permanente kateter

KAD = Catheter A Dermeure: **Et permanent kateter som føres inn gjennom urinrøret til blæra av helsepersonell.** Silikonkateter varighet inntil 12 uker. Latekskateter varighet 2-4 uker (OBS lateksallergi). Lengden varierer ca. 40 cm for menn og ca. 25 cm for kvinner.

SPK = Suprapubisk Kateter: **Et permanent kateter som legges inn i blæren gjennom bukveggen via et lite snitt i huden av helsepersonell.** Som oftest silikonkateter som kan ligge inntil 12 uker.

Det er en ballong i enden på alle permanente kateter. Den brukes for å holde kateteret på plass i blæren. Ballongen fylles med ca. 10 ml væske (sterilt vann og ev. glyserol) etter at kateteret er satt inn i blæren. Når kateteret skal skiftes, tømmes ballongen.

NB! Hvilket kateter pasienten skal bruke er avhengig av årsaken til at kateter må brukes, og hva som er praktisk mulig for pasienten!

Utstyr som brukes ved KAD og SPK

Urinposer

Ofte tømbare og byttes 1-2 ganger i uken. Hender skal vaskes før og etter håndtering. Posen tømmes ved behov, og urinmengden i posen skal ikke overskride posens volum.

- **Dagposer:** 500-600 ml. Festes til benet.
- **Nattposer:** inntil 2000 ml legge i sengen eller henges på sengen/på nattbordet. De skal ikke legges på gulvet.

Kateterkran

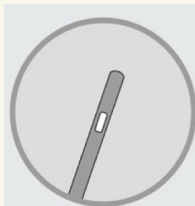
For pasienter som ikke har behov for kontinuerlig drenasje, kan man koble en kateterkran (kateterventil) i stedet for en urinpose. Kranen stenger av kateteret og gjør at blæren fylles. Hver 3.-4. time, eller ved vannlatingstrang, tømmes blæren ved å åpne kranen slik at urinen renner ut. På natten kan kateterkranen kobles til nattpose, og kranen settes åpen. Hvor ofte kateterkranen bør skiftes, varierer med hvor godt den fungerer og hva som er produsentens anbefaling.

Festeutstyr

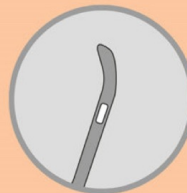
Dagposer festes til låret/leggen med urinbeholdere eller festebånd. Det er viktig å holde kateteret i ro og unngå sårhet rundt urinrørsåpningen. Ballongen i enden av kateteret holder kateteret på plass i blæren, men i tillegg bør kateteret festes med hudtape (f.eks. Mepitac) eller fiskeringsplate. Fiskeringsplate er en plate som festes på huden, på oversiden har den en del som holder fast kateteret. Denne delen kan åpnes og lukkes flere ganger slik at kateteret kan løsnes fra platen ved tømning.

Tupp

Det er forskjellige tupper på kateter til menn, både engangskateter og permanente kateter.

Nelaton
- mest vanlig

Tiemann
- letter innføring forbi prostata
- viktig med riktig teknikk

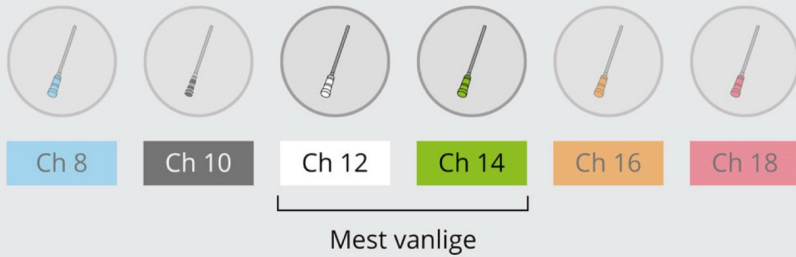
Utstyr til urinkateterisering refunderes etter blåreseptforskriftens §5.2

Oversikt over utstyr som dekkes og ev. krav til forskrivning og utlevering finnes i produkt- og prislisten fra Helfo.

Kateterstørrelse

Utvendig diameter på kateteret angis i Charrriere (Ch). 1 mm = 3 Ch

Fargekode for størrelse:

Valg av størrelse

Permanente kateter

Stor nok til å gi drenasje, men minst mulig diameter.

Ch 12

Ch 14

Ch 16

Engangskateter

Et tykkere kateter gir raskere og bedre tømming.

For menn er tykkere kateter litt stivere og lettere å sette inn.

Ch 10

Ch 12

Ch 12

Ch 14

Ch 14

Hvordan utføre RIK?

R - Ren: Vaske hender før og etter kateterisering. Vakse nedentil 1 gang om dagen.

I - Intermitterende: Tappe regelmessig. Gjøres så ofte at blæren < 400 ml.

K - Kateter

Stepene

1. Hvis mulig tisse før kateterisering
2. Vask hendene med såpe og vann, ev. håndsprit
3. Gjør klar kateter
4. Føre kateteret forsiktig inn i urinrøret
5. La urinen renne ut
6. Kaste kateteret i resetavfall
7. Vask hender

Hvor ofte og når tappe?

- **Anbefalt å tappe seg 4-6 ganger per døgn.** Tappe så ofte at blæren ikke er større enn 400 ml. For sjelden kateterisering eller for store blærevolum kan føre til: økt risiko for UVI eller strukket blærevegg.
- **Drikkemengde og drikkemønster er viktig:** ikke drikke mye sent på kvelden. Drikke minst 1.5-2 liter på dagtid.

Utfordringer og tiltak ved urinkateterisering

Smerter ved ubehag

I starten vil de fleste kunne oppleve det som ubehagelig å føre inn engangskateteret ved RIK. Noen vil oppleve det som smertefullt.

Tiltak:

- Med god opplæring fra sykepleier/uroterapeut/lege og bruk av riktig teknikk, vil ev. ubehag og smerter som oftest avta etterhvert.
- Ved bruk av permanente kateter ved KAD og SPK er det viktig å velge tynneste mulig kateter for å unngå smerter og ubehag. I tillegg er det viktig å holde kateteret i ro slik at det ikke dras i kateteret.
- Hvis pasienten opplever smerter og ubehag, er det anbefalt å høre om pasienten har tatt dette opp med sykepleier/uroterapeut/lege. Det kan være at pasienten har behov for bedre opplæring eller annet tilpasset utstyr.

Blod i urinen

Litt blod i urinen er vanlig, særlig når man starter med RIK. Årsaken er at urinrøret er dekket med en slimhinne som lett kan blø. Når man fører kateteret inn/ut kan man derfor oppleve små blødninger fra urinrøret.

Tiltak:

Pasienten bør få råd om at litt blod er vanlig, men at de bør ta dette opp med uroterapeut/lege ved neste anledning. Hvis det derimot kommer mye blod, hvis koagulert blod tetter igjen kateteret eller hvis man har andre symptomer som smerter, feber, eller kraftig vannlatningstrang, skal lege kontaktes innen kort tid.

Urinveisinfeksjon

Bruk av permanente kateter kan gi litt økt risiko for urinveisinfeksjon. En vanlig misforståelse er at risikoen for urinveisinfeksjon øker ved bruk av engangskateter. Det stemmer ikke. Det er derimot viktig å ha god håndhygiene og tømme blæren ofte nok for å unngå urinveisinfeksjon.

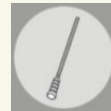
Tiltak:

- Innsetting av permanente kateter skal skje med steril teknikk. God hygiene ved tømning og skifte av kateterposer er viktig for å redusere risikoen for urinveisinfeksjon.
- Hvis det er grunn til å mistenke urinveisinfeksjon, bør pasienten få råd om å kontakte lege innen kort tid, og pasienter med RIK bør få råd om å fortsette å kateterisere seg.

Urinveisinfeksjon Symptomer:

- Økt trang til vannlatning
- Hyppigere vannlatning
- Smerter ved vannlatning
- I tillegg kan amn få reduser allmenntilstand med feber og smerter i underlivet/nedre del av ryggen

Vanskeligheter med å føre inn engangskateteret

Noen ganger kan det være vanskelig å føre inn engangskateter. Man skal ikke presse hardt eller bruke makt. For menn kan en Tiemann-tupp være enklere å føre inn fordi den kommer lettere gjennom prostata, men bruk av Tiemann-tupp krever en spesiell teknikk og god opplæring.

Tiltak:

- Ved vanskeligheter med å få inn engangskateteret bør pasienten få råd om å vente litt og forsøke igjen.
- Pasienten bør slappe av, endre stilling og hoste lett under innføring. Da lukkemuskelen til urinblæren slappe av, og kateterspissen kommer lettere inn.
- Ved hyppige problemer med å føre inn kateteret bør man ta dette opp med uroterapeut/lege ved neste anledning. Hvis man ikke tisser noe ved siden av og man ikke klarer å føre inn kateteret etter flere forsøk, må uroterapeut/lege kontaktes raskt.

Veiledning i apotek

Pasienten bør ha fått opplæring av sykepleier, uroterapeut eller lege.

- **Hvilket kateter og størrelse:**
- Beskrevet på resept
- RIK-kort
- Har med riktig kateter
- **Er du kjent med hvordan dette skal brukes?**
- **Hvor ofte skal du bruke det?**
- **Hva sa legen/sykepleier?**
- **Har du fått RIK-kort eller noe annet skriftlig materiell?**
- **Hvilken fargekode er det på utstyret du har brukt?**
- **Har du nok kateter?**
- **Har du nok poser og riktige poser (dag-/nattposer)?**

Kilder:

Apokus Kurs Kateter: <https://apokus.no/kurs/kateter/>